

The feasibility of development and trade cooperation between Iran and the countries of the BRICS-PLUS: the case of manufacturing industries

Hasan Sagheb ¹, Mirabdollah Hosseini ^{2✉}, Faeze Moradi Haghighi ³

1. Associate Professor of International Economics, Institute for Trade Studies and Research, Ministry of Industry, Mine and Trade, Tehran, Iran. E-mail: sagheb82@yahoo.com
2. Assistant Professor of International Economics, Institute for Trade Studies and Research, Ministry of Industry, Mine and Trade, Tehran, Iran. E-mail: hosseini.mir2010@gmail.com
3. Assistant Professor of Political Sciences, Institute for Trade Studies and Research, Ministry of Industry, Mine and Trade, Tehran, Iran. E-mail: faeze.haqiqi@gmail.com

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 21 Feb 2024

Received in revised form:
02 Jun 2024

Accepted: 09 Jun 2024

Published online: 18 Sep 2024

Keywords:

Feasibility,
Development of Cooperation
and Trade,
Manufacturing Industry,
BRICS-Plus,
Iran.

ABSTRACT

The BRICS group, primarily led by China, has played a significant role in the global economy, trade, and foreign investment over the past two decades, influencing the global manufacturing industry toward increased concentration. This paper examines the potential for Iran to develop cooperation and trade in the manufacturing industries with BRICS Plus countries. Within the framework of the industry-country matrix on an annual basis, using indicators of "relative advantages and specialization" and "industrial-country performance," the changes in the global production structure of 22 industries from 2000 to 2021 were evaluated. The results indicate that the global production structure of many industries (17 out of 22) has become more monopolistic, with China surpassing the United States in many sectors. Iran also plays a significant role in resource-oriented industries such as coke and refineries, non-metallic minerals, and chemical products, but has a smaller share in high-tech and labor-intensive industries. To develop sustainable cooperation and trade with the BRICS group, Iran needs to pursue an endogenous and dynamic path of industrial development, similar to China's. Among the 22 industries and BRICS Plus countries (5 main members and 5 new members), China (22 industries), Brazil, and India (jointly in 19 industries) are the primary priorities for cooperation with Iran. These countries present the greatest potential for collaboration with Iran in various sectors, including food, wood, paper, publishing and printing, chemicals, rubber and plastics, non-metallic minerals, fabricated metal products, optics and electronics, electrical equipment, machinery and equipment, motor vehicles, other transport equipment, furniture, and other industries.

Cite this article: Sagheb, H., Hosseini, M., & Moradi Haghighi, F. (2024). The feasibility of development and trade cooperation between Iran and the countries of the BRICS-PLUS: the case of manufacturing industries. *International Political Economy Studies*, 7 (1), 149-167. <http://doi.org/10.22126/ipes.2024.10333.1654> (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/ipes.2024.10333.1654>

Publisher: Razi University

1. Introduction

Regional arrangements and the outcomes of economic convergence among countries are currently subjects of interest for both major powers and developing emerging industrial economies. The benefits arising from regionalism have prompted developing countries to experience a new level of international relations under regional convergences. Regionalism in Iran's vicinity has yielded weaker results compared to Europe, America, and Southeast Asia. In this region, two long-standing regional institutions (ECO and the Persian Gulf Cooperation Council) and newer ones (the Shanghai Cooperation Organization and BRICS-Plus) have been established in their initial stages. The importance of regionalism in achieving development goals necessitates that Iran make pragmatic decisions regarding priorities and the strategic outcomes of cooperation with active blocs in the region. The BRICS group, led by China, has played a significant role in the economy, trade, and foreign investment over the past two decades, steering the global manufacturing industry towards monopolization. This paper examines the potential for Iran to develop cooperation and trade in the manufacturing industries with BRICS-Plus countries. Within the framework of the industry-country matrix on an annual basis, changes in the global production structure of 22 industries during the 2000-2021 period were evaluated using indicators of "relative advantages and specialization" and "industrial-country performance".

2. Theoretical framework

Economic integration is a type of trade policy that leads to the reduction or elimination of discriminatory trade restrictions among member countries. The effects of partial and static equilibrium of unions can be measured in terms of trade creation or trade diversion. Additionally, a Trade-Creating Customs Union (TCCU) can lead to an increase in the welfare of non-members. A Trade-Diversion Customs Union (TDCU) might result in trade creation or trade diversion, with the ultimate outcome depending on the relative strength of these opposing forces. Customs union theory is a specific case of the second-best theory. According to this theory, when all necessary conditions for achieving maximum social welfare or Pareto optimality are not satisfied, the pursuit of these conditions will not necessarily lead to the second-best outcome. In other words, in the absence of the necessary conditions for achieving Pareto optimality, the second-best choice is not necessarily the most desirable option given the existing conditions. The conditions under which a union is formed will likely result in trade creation and increased welfare. Other static effects of a union include reductions in transaction costs and increased bargaining power among members. Nevertheless, the impact of the union on the exchange relationship among members is uncertain. In addition to static welfare benefits, countries establish unions for other dynamic benefits such as increased competition, economies of scale, investment incentives, and more efficient utilization of economic benefits. Despite significant efforts made by developing countries for economic integration, they have achieved limited success.

3. Methodology

The effectiveness of the intended trade arrangements, namely the BRICS-Plus, has been explored using a comparative content analysis method. This paper examines the potential for Iran to develop cooperation and trade in the manufacturing industries with BRICS-Plus countries. Using indicators of "relative advantages and specialization" and "industrial-country performance," changes in the global production structure of 22 industries during the 2000-2021 period were evaluated within the framework of the

industry-country matrix on an annual basis.

4. Results & discussion

The results indicate that the global production structure of many industries (17 out of 22) has become more monopolistic, with China surpassing the United States in many of these sectors. Iran also plays a significant role in resource-oriented industries such as coke and refineries, non-metallic minerals, and chemical products, but has a smaller share in high-tech and labor-intensive industries. To develop sustainable cooperation and trade with the BRICS group, Iran needs to pursue an endogenous and dynamic industrial development path similar to that taken by China. Among the 22 industries and BRICS-Plus countries (5 main members and 5 new members), China (in all 22 industries), Brazil, and India (jointly in 19 industries) are the primary priorities for cooperation with Iran.

5. Conclusions & suggestions

Among the 22 industries and BRICS-Plus countries (5 main members and 5 new members), China, Brazil, and India are the primary priorities for cooperation with Iran. These countries offer the greatest potential for collaboration in various industries, including food, wood, paper, publishing and printing, chemicals, rubber and plastics, non-metallic minerals, fabricated metal products, optics and electronics, electrical equipment, machinery and equipment, motor vehicles, other transport equipment, furniture, and other industries.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

امکان توسعه همکاری و تجارت ایران با کشورهای گروه بریکس-پلاس: مورد صنایع کارخانه‌ای^۱

حسن ناقد^۱ | میرعبداله حسینی^۲ | فائزه مرادی حقیقی^۳

۱. استادیار گروه مطالعات بازرگانی خارجی، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، تهران، ایران. رایانامه: sagheb82@yahoo.com
 ۲. نویسنده مسئول، دانشیار گروه مطالعات بازرگانی خارجی، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، تهران، ایران. رایانامه: hosseini.mir2010@gmail.com
 ۳. استادیار گروه مطالعات بازرگانی خارجی، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، تهران، ایران. رایانامه: faeze.haqiqi@gmail.com

اطلاعات مقاله چکیده

گروه بریکس بیش‌گام‌ترین اقتصادهای در حال توسعه تازه صنعتی نوظهور از جنبه‌های اقتصاد، تجارت و سرمایه‌گذاری خارجی به‌خصوص توسعه صنایع کارخانه‌ای در دو دهه گذشته بوده است. در این مقاله امکان توسعه همکاری و تجارت ایران در صنایع کارخانه‌ای با کشورهای بریکس پلاس مورد مطالعه و ارزیابی قرار گرفته است. طیفی از معیارها و شاخص‌ها در چارچوب ماتریس صنعت - کشور - مقاطع سالانه از جمله «شاخص‌های مزیت‌های نسبی و تخصص‌گرایی» و «شاخص‌های عملکرد صنعتی-کشوری» برای امکان توسعه همکاری و تجارت صنایع کارخانه‌ای کشورهای بریکس پلاس طی دوره ۲۰۰۰-۲۰۲۱ مورد استفاده قرار گرفته است. مطالعه کشورهای بریکس در تولید جهانی ۲۲ صنعت کارخانه‌ای طی دو دهه گذشته، حاکی از آن است که ساختار تولید جهانی بسیاری از صنایع (۱۷ صنعت از ۲۲ صنعت) در بلندمدت با توجه به جایگاه ممتاز بریکس به‌ویژه حضور مؤثر چین انحصاری‌تر شده است. همچنین از مطالعه جایگاه ایران در تولید جهانی صنایع نتیجه می‌شود که ایران در صنایع منبع‌محور: کک و پالایشگاه‌ها، کانی غیر فلزی و محصولات شیمیایی بازیگر اثرگذاری است و اما در بسیاری صنایع های-تک و حتی کاربر، سهم مؤثری نداشته و از وضع مطلوب فاصله دارد. توسعه همکاری و تجارت پایدار ایران با گروه بریکس، از مسیر شکل‌گیری توسعه صنعتی درون‌زا و پویای فراگیر می‌گذرد، همان مسیری که بسیاری از اقتصادهای صنعتی نوظهور از جمله چین در سه دهه اخیر تجربه کرده است. هم‌اینک از طیف صنایع ۲۲ گانه و کشورهای گروه بریکس پلاس (۵ عضو+ ۵ عضو جدید)، چین (۲۲ صنعت)، برزیل و هند (مشترکاً در ۱۹ صنعت) از جنبه ظرفیت‌ها، امکانات، تنوع و گستره تولیدات صنایع کارخانه‌ای برای توسعه همکاری و تجارت با ایران در اولویت نخست هستند؛ سه کشور مذکور در بسیاری صنایع از جمله صنعت غذا، چوب، کاغذ، چاپ و نشر، شیمیایی، لاستیک و پلاستیک، کانی غیرفلزی، فلزی فابریکی، اپتیک و الکترونیک، وسایل الکتریکی، ماشین‌آلات و تجهیزات، وسایل نقلیه موتوری، سایر وسایل حمل‌ونقل، مبلمان و سایر صنایع بیشترین زمینه توسعه همکاری و تجارت با ایران دارند.

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۲۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۳/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۳/۲۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۶/۲۸

کلیدواژه‌ها:

امکان‌سنجی، توسعه همکاری و تجارت، صنایع کارخانه‌ای، گروه بریکس پلاس و ایران.

استناد: ناقد، حسن؛ حسینی، میرعبداله؛ مرادی حقیقی، فائزه (۱۴۰۳). امکان توسعه همکاری و تجارت ایران با کشورهای گروه بریکس-پلاس: مورد صنایع کارخانه‌ای. *مطالعات اقتصاد سیاسی بین‌الملل*، ۷ (۱)، ۱۶۷-۱۴۹. <http://doi.org/10.22126/ipes.2024.10333.1654>

ناشر: دانشگاه رازی

DOI: <http://doi.org/10.22126/ipes.2024.10333.1654>

© نویسندگان

۱. این مقاله برگرفته با اضافه‌ها از گزارش پژوهشی با عنوان «امکان‌سنجی توسعه همکاری و تجارت ایران با کشورهای عضو گروه بریکس پلاس» که در گروه پژوهش‌های بازرگانی خارجی پژوهشکده توسعه بازرگانی معاونت پژوهشی مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی در نیمه دوم سال ۱۴۰۲ به انجام رسیده است.

۱. مقدمه

در چند دهه اخیر با ظهور اقتصادهای صنعتی نوظهور و تازه صنعتی شده، تحولات فراگیری در توسعه صنعتی و جغرافیای فعالیت‌های صنعتی مناطق و اقتصادهای جهان به وقوع پیوسته است. در این بین، گروه ۲۰ (بدون احتساب اتحادیه اروپا و اتحادیه آفریقا)، با ۴۶۸ میلیارد نفر از جمعیت جهان، ۸۵.۸ تریلیون دلار از اقتصاد جهان و ۳۰۰ تریلیون دلار از تجارت جهان را در دست دارند (سایت گروه بیست به نقل از بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول، ۲۰۲۴). اعضای این گروه، متشکل از ۲۰ اقتصاد بزرگ جهان شامل ۱۹ کشور به‌علاوه اتحادیه اروپا است. گروه ۲۰ شامل ۸ کشور صنعتی^۱ (دارنده ۸ اقتصاد بزرگ جهان) کانادا، فرانسه، آلمان، ایتالیا، ژاپن، روسیه (اخراج شده از گروه ۸)، بریتانیا و آمریکا؛ و ۱۱ کشور با اقتصادهای نوظهور و صنعتی نوظهور شامل آرژانتین، برزیل، هند، مکزیک، کره جنوبی (۵ کشور از ۸ کشور تازه صنعتی نسل اول و نخست)، اندونزی و ترکیه (دو کشور از ۸ کشور تازه صنعتی نسل دوم)، آفریقای جنوبی، عربستان، چین و استرالیا است^۲ (یونیدو، ۲۰۲۳).

با نگاهی به فهرست ۶۶ کشور صنعتی کنونی (اعم از ۵۰ کشور صنعتی و ۱۶ کشور صنعتی نوظهور) و توزیع جغرافیایی آن می‌توان گفت قریب به اتفاق این کشورها ابتدا در غرب با محوریت ایالات متحده آمریکا و اتحادیه اروپا (۳۳ کشور از ۶۶ کشور) و سپس در جنوب شرق آسیا با محوریت ژاپن، استرالیا و متعاقباً کره جنوبی (۱۲ کشور از ۶۶ کشور) و با تأخیر برخی کشورهای قاره آمریکا (از جمله برزیل و مکزیک) و در مجاورت منطقه مناسط ترکیه، مراکش و تونس توسعه یافته است. جالب‌تر آنچه از دهه ۲۰۰۰ بریک و بریکس با حضور چین، هند، برزیل، روسیه و آفریقای جنوبی شکل گرفت. گروه بریکس با محوریت چین پیش‌گام‌ترین اقتصادهای در حال توسعه و صنعتی نوظهور از جنبه‌های اقتصاد، تجارت و سرمایه‌گذاری به‌خصوص توسعه صنایع کارخانه‌ای در دو دهه گذشته بوده است. نقش و جایگاه ممتاز بریکس با محوریت چین در تولید جهانی صنایع، بسیاری از ساختارهای تولید جهانی صنایع کارخانه‌ای را به سمت انحصار سوق داده است.

گروه بریکس با تمرکز بر کشورهای در حال توسعه نوظهور از سال ۲۰۰۱ آغاز و از سال ۲۰۰۹ با برگزاری جلسه سران کشورهای عضو در یکاتیرینبورگ روسیه به‌طور رسمی در اقتصاد جهانی مطرح شد. ساختار گروه بریکس با عضویت آفریقای جنوبی و از اول ژانویه ۲۰۲۴ با عضویت ۵ کشور از جمله ایران، نگاه صاحب‌نظران را بیش از پیش به خود جلب کرده است. حضور چین و روسیه که نگاه مبتنی بر الزام به کاهش هژمونی بلوک غرب دارند در بریکس سرمنشأ همکاری میان اعضا و به‌تدریج جایگاه مهم‌تری را در صحنه نظام بین‌الملل و در زمینه مسائل اقتصادی بین‌المللی به دست آورده است. به نظر، اعضای این گروه با داشتن توانمندی و ظرفیت‌های مختلف سهم بسیار زیادی در هدایت روندهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی جهان خواهند داشت.

هم‌اکنون پرسش این است چه تغییر و تحولاتی در ساختار رقابت جهانی فعالیت‌های صنایع در چند دهه اخیر رخ داده است؟ صنایع ایران در کجای تولید فعالیت‌های صنعتی جهان قرار دارد؟ اقتصادهای صنعتی نوظهور با محوریت کشورهای عضو بریکس چه سهمی از تولید فعالیت‌های صنعتی جهان را نصیب خود نموده‌اند؟ جابه‌جایی و تغییر جغرافیای صنایع چگونه است؟ مهم‌تر آن که توسعه همکاری و تجارت در صنایع کارخانه‌ای کشورهای بریکس پلاس با محوریت ایران چه میزان امکان‌پذیر است؟

۱. کشورهای صنعتی جمعاً ۵۰ کشور، که بیش از نیمی از آن، ۳۱ کشور در اروپا (۲۷ کشور عضو اتحادیه اروپا) که ۴ کشور آن شامل آلمان، انگلیس، فرانسه و ایتالیا عضو گروه ۸ کشور صنعتی و گروه ۲۰ است. و ۱۲ کشور از آن جزء کشورهای مشترک‌المنافع (هم‌سود: CIS) هستند. ۲ کشور از آن ۵۰ کشور واقع در آمریکای شمالی شامل آمریکا و کانادا است. ژاپن و افزون بر این چهار کشور استرالیا، اسرائیل، نیوزیلند و آفریقای جنوبی است (UNIDO, International Yearbook of Industrial Statistics (IYIS), 2015-22).

۲. کشورهای صنعتی نوظهور نسل اول شامل ۸ کشور کره جنوبی، مکزیک، آرژانتین، برزیل، هند، هنگ‌کنگ، تایوان و سنگاپور است. از این ۸ کشور، ۵ کشور نخست شامل آرژانتین، برزیل، هند، مکزیک و کره در گروه ۲۰ عضویت دارند. کشورهای صنعتی نوظهور نسل دوم شامل ۸ کشور اندونزی، ترکیه، مالزی، فیلیپین، تایلند، کلمبیا، مراکش و تونس است. از این ۸ کشور، تنها دو کشور نخست اندونزی و ترکیه به عضویت گروه ۲۰ درآمده‌اند. از این ۱۶ کشور صنعتی نوظهور نسل اول و دوم (که ۷ کشور آن به عضویت گروه ۲۰ درآمده است)، بیش از نیمی از ۱۶ کشور (۹ کشور) کره، اندونزی، هند، هنگ‌کنگ، تایوان، سنگاپور، مالزی، فیلیپین و تایلند در جنوب شرق آسیا است. ۴ کشور از ۱۶ کشور آرژانتین، مکزیک، برزیل و کلمبیا در قاره آمریکا است. سه کشور از ۱۶ کشور (نسل دوم) تونس، مراکش و ترکیه در شمال آفریقا و غرب آسیا (منطقه منا) و ترکیه در مجاورت ایران است.

در این راستا، مقاله حاضر به بررسی تغییر ساختار رقابت تولید جهانی صنایع (برحسب ۲۲ صنعت براساس ISIC دورقمی^۱ در دو نسخه ۳ و اخیراً ۴ و جدیدترین شاخص سال پایه) و موقعیت اقتصادهای صنعتی نوظهور و درحال توسعه و ۱۵ اقتصاد از آن دو گروه و به‌طور خاص روند جایگاه بریکس و ایران طی سال‌های دو دهه آغازین هزاره سوم از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ می‌پردازد؛ ۵ کشور گروه بریکس شامل برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی و ۱۰ عضو بریکس-پلاس ۵ عضو فعلی افزون بر این ایران، اتیوپی، امارات متحده عربی، آرژانتین (از عضویت کنار کشید)، عربستان سعودی و مصر که از اول ژانویه ۲۰۲۴ عضو شدند.

نوشتار پیش رو در شش قسمت تنظیم شده است. در ادامه مقدمه، پیشینه پژوهش و چارچوب نظری ارائه می‌شود و سپس یافته‌های پژوهش از جمله تغییر جغرافیای تولید جهانی صنایع، بازیگران کلیدی و اقتصادهای عضو بریکس و ایران در تولید جهانی صنایع و امکان توسعه همکاری و تجارت در صنایع بریکس-پلاس با محوریت ایران ارائه شده است و در پایان، نتیجه‌گیری و جمع‌بندی آورده شده است. اطلاعات آماری از نشریه‌های نهادهای متولی تولید آمار صنایع کارخانه‌ای در گام نخست (اصلی و محوری) از گزارش‌های سالانه از جمله از سالنامه بین‌المللی آمارهای صنعتی سازمان توسعه صنعتی ملل متحد: یونیدو (UNIDO) و همچنین کنفرانس توسعه و تجارت ملل متحد: آنکتاد (UNCTAD)، نقشه تجاری مرکز بین‌المللی تجارت (ITC-TradeMap)، صندوق بین‌المللی پول (IMF)، بانک جهانی (WB) و از تحقیقات و پژوهش‌های مرتبط استخراج و ارائه شده است.

۲. پیشینه پژوهش

در زمینه موضوع مورد مطالعه، نظر به اینکه تحولات همچنان در جریان است، آثار کاملاً مرتبط با موضوع حاضر نگاشته نشده است. در ادامه به پاره‌ای مطالعات خارجی و داخلی نه کاملاً مرتبط با موضوع مورد مطالعه ارائه شده است. پدرو مورازان^۲ (۲۰۱۲) در مطالعه‌ای با عنوان «نقش بریکس در جهان در حال توسعه»، با تقسیم‌بندی محتوای مطالعه به پنج بخش، ضمن معرفی کشورهای بریکس، به تغییر همکاری‌ها در مباحث توسعه در دهه گذشته، نقش بریکس در کشورهای در حال توسعه و همکاری جنوب - جنوب و چالش با غرب و ارائه راه‌حل‌ها می‌پردازد. مارینا لاریونا و آندری شلپوف^۳ (۲۰۲۱) در مطالعه‌ای با عنوان «بریکس، گروه ۲۰ و اصلاح حکمرانی اقتصادی جهانی» به ظرفیت‌های هر کشور از قبیل وسعت، جمعیت، زیرساخت‌ها و نظایر آن در فرایند اقتصاد جهانی می‌پردازد. از این جنبه، بریکس به‌عنوان اقتصادهای در حال ظهور می‌تواند به‌عنوان بدیلی برای غرب در دهه آینده در جهان محسوب شوند. آندریا جاکلیچ^۴ (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای با عنوان «چین و ایالات متحده: دو ابرقدرت در اقتصاد جهانی»، از اطلاعات اقتصادی و تجاری برای نشان دادن چگونگی آمیختگی این دو محیط استفاده می‌کند و چگونگی ادغام شرکت‌های چندملیتی از آمریکا در اقتصاد چین ارائه می‌دهد. این مطالعه تعاملات چندملیتی با اقتصاد چین و آمریکا را تبیین می‌نماید. صالحی و همکاران (۱۴۰۳) در مطالعه «سیاست دلارزدایی چین و تأثیر آن بر هژمونی دلار آمریکا» درباره کنش و واکنش چین در سیاست دلارزدایی نشان می‌دهد که اگرچه سیاست دلارزدایی چین تهدیدی بالقوه برای هژمونی دلار است، منتهمی تاکنون نتوانسته تسلط ارزی آمریکا را با چالش روبه‌رو کند و نظم مبتنی به دلار تا آینده قابل پیش‌بینی ادامه خواهد داشت. صادقی (۱۴۰۳) در مطالعه‌ای با عنوان «نگاه ایرانی به بریکس و تحولات نظام بین‌الملل: رویکردسنجی مقالات علمی-پژوهشی ایرانی در حوزه روابط بین‌الملل» نشان می‌دهد پژوهشگران ایرانی به موضوع بریکس، نگاهی مبتنی بر اقتصاد سیاسی داشته‌اند و استقبال از تغییر بنیادین یا جزئی نظم و نظام بین‌المللی فعلی، تحلیل مسائل مرتبط به بریکس را شکل می‌دهد. این

۱. نظر به این که در سال‌های اخیر داده‌های آماری تولید (ارزش افزوده) جهانی صنایع کارخانه‌ای بر مبنای نسخه ۴ آیسیک ۲ رقم درج است. بنابراین اطلاعات آماری تولید در دهه ۲۰۱۰ بر مبنای نسخه ۴ و دهه نخست ۲۰۰۰ بر مبنای نسخه ۳ آیسیک درج شده است. در واقع تفاوت‌هایی برای چند (۴) صنعت مطابق با این دو نسخه در عمل وجود دارد.

2. Pedro Morazan

3. Marina Larionova & Andrei Shelpov

4. Andreja Jaklic

مقاله براساس رویکرد چندجانبه‌گرایی و تمایل برای تبدیل‌شدن جهان تک‌قطبی به چندقطبی نگاشته شده است. صفری و مرادی‌فر (۱۴۰۳)، به مطالعه «ریسک‌زدایی در روابط چین و ایالات متحده و تأثیر آن بر نظم منطقه‌ای و بین‌المللی» پرداخته‌اند. مهم‌ترین نکته مطالعه نشان از این دارد که در وضعیت کنونی که جهان در حال کندشدن جهانی‌شدن قرار دارد ریسک‌زدایی در روابط چین و ایالات متحده ممکن است به انحصارگرایی و حمایت‌گرایی منجر شود و با افزایش تأثیرگذاری تنش‌های ژئوپلیتیکی، بلوک‌های اقتصادی دوگانه شکل بگیرد. شکل‌گیری این بلوک‌ها نیز خود به معنای کاهش نقش هژمونی ایالات متحده یا چین است که ممکن است زمینه‌ساز نظم چندقطبی منطقه‌محور شود.

نوروزی (۱۴۰۳) در مطالعه‌ای با عنوان «تأملی بر عقلانیت نهادی و مجذوبیت کاربردی از بانک توسعه جدید بریکس» نشان می‌دهد قدرت‌های مؤسس بریکس تلاش دارند تا با عملکرد مثبت و سازنده در این نهادها و ساختارها، این ساختار جدید را در نظام مالی بین‌المللی برجسته کنند و پارادایم نهادی رقابتی و مدیریتی را در اداره امور بین‌المللی توسعه تثبیت کنند.

سازمند (۱۴۰۳)، تحقیقی را پیرامون جنوب جهانی و بریکس با محوریت قراردادادن دلایل عدم پیوستن اندونزی به بریکس انجام داده است. براساس استدلال‌ها، این نتیجه حاصل شده است که اندونزی در نظر دارد براساس برنامه ۲۰۴۵ به پنجمین اقتصاد دنیا تبدیل شود و برای تحقق این هدف مهم، باید در چارچوب چندجانبه‌گرایی و پذیرش اصول و هنجارهای نظام بین‌الملل فعلی عمل کند و از ورود به سازوکارهای قطبی‌ساز پرهیز نماید.

میرترابی و فلاح (۱۴۰۱) در مطالعه‌ای با عنوان «چین، بریکس و تحول در نظم نهادی اقتصاد جهانی» نشان می‌دهد که چین با بهره‌گیری از سازوکار بریکس و بریکس پلاس، تلاش می‌کند تا از راه نهادسازی و تغییر روابط با قدرت‌های بزرگ، نظم اقتصادی جهان را در طی سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۲۰ در راستای منافع خویش متحول کند. این مطالعه بر نگاه ابزاری چین به گروه بریکس و ابتکارهایی که مقام‌های چین در چارچوب سازوکار بریکس در پیش گرفته‌اند، تأکید می‌نماید.

شریعتی‌نیا و مسعودی (۱۳۹۸)، در مطالعه‌ای با عنوان «چین و نظم‌های بین‌الملل» به مجموعه مؤلفه‌های شکل‌دهنده به نگرش و رفتار راهبرد چین در قبال نظام بین‌المللی را مخالفت با نظم هژمونیک، تنش‌آفرینی رو به گسترش در نظم مبتنی بر موازنه قدرت، تجدیدنظرطلب اصلاح‌گرایانه در قبال نظام نهادینه و نهادسازی موازی اشاره دارد. افزون بر این رفتار راهبردی چین در سیاست بین‌الملل را بسیار پیچیده‌تر از کلیشه‌های رایج همچون چالش‌گر و تجدیدنظرطلب دانسته است.

در تمامی مطالعات و پژوهش‌های انجام‌شده در باب ظهور چین، تغییر در نظم بین‌الملل و تزلزل جایگاه آمریکا مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهند. از این‌رو در این مقاله تلاش شده است که جایگاه کشورهای بریکس پلاس با محوریت چین در تحولات جهانی صنایع کارخانه‌ای و امکان توسعه همکاری و تجارت ایران با این کشورها در این حوزه‌ها بپردازد.

۳. چارچوب نظری

نظریه‌ها و مطالعات زیادی در نیمه دوم سده بیستم در مورد امکان توسعه همکاری و تجارت صورت گرفته است که به‌اختصار به پاره‌ای از آن‌ها اشاره می‌شود. نظریه تجارت هکشر-اولین^۱، تجارت را برحسب کارایی نسبی عوامل و منابع طبیعی تشریح می‌نماید. لیندر^۲ این نظریه را نقد کرده و اشاره دارد که این نظریه عوامل سیستماتیک وابسته به تقاضا که برای تجارت مهم است، نادیده می‌گیرد. بنابراین ایشان معتقد بود که «تشابه سلیقه‌ها» عامل مهمی در تجارت کالاهای صنعتی بین دو کشور است. اگر درآمد سرانه بین دو کشور به‌عنوان نماینده «تشابه مطلوبیت» یا «تشابه ساختار تقاضای دو کشور» در نظر گرفته شود، به‌احتمال قوی کشورها پس از اشباع بازار داخلی (مازاد بر نیاز مصرف) به بازررسانی آن کالا در کشورهایی که با الگوی تقاضای داخلی آن مشابه است، روی می‌آورند؛ چراکه تشابه زیاد تقاضای دو کشور در محصولات تقاضا شده، گویای پتانسیل تجاری بیشتر بین آن دو کشور است و هر چه اختلاف درآمد سرانه آن‌ها کمتر شود، تشابه صادرات - واردات بین آن دو بیشتر می‌شود. به این ترتیب لیندر باور داشت که تجارت در بین کشورهایی که اقتصاد مشابه دارند، در مقایسه با کشورهایی که اقتصاد آن‌ها متنوع و یا مکمل یکدیگر است، بهتر می‌تواند امکان توسعه همکاری و تجارت دوجانبه و منطقه‌ای را شاهد باشند.

1. Heckscher-Ohlin (H-O) Theorem
2. Linder hypothesis

با ملاحظه این واقعیت که کشورهای درحال توسعه، گروه کاملاً نامتجانس با فرهنگ‌های مختلف و با ساختار اقتصادی متفاوت هستند، درآمد سرانه نسبی نمی‌تواند به‌تنهایی تشابه مطلوبیت را در بین آن‌ها به‌طور مؤثری تبیین نماید، بنابراین بهتر است به‌جای آن از تشابه در ساختار مصرف دو کشور بهره جست. درواقع امکان تجارت کالای خاص، زمانی که یک کشور صادرکننده خالص و دیگری واردکننده خالص باشند، بیشتر است.^۱ بنابراین، اگر ساختار تولید کشورها یکسان نباشد جریان تجارت بین کشورها بیشتر خواهد بود. افزون بر این هر چه ساختار تولید کشور I با ساختار مصرف کشور J (تشابه تولید - مصرف) مشابه هم باشند، امکان تجارت بین آن دو بیشتر است. هرچه ساختار صادرات کشور I با ساختار صادرات کشور J مشابه هم باشند، امکان تجارت بین آن دو کمتر و بنابراین آن دو کشور رقیب صادراتی هم هستند و بالعکس، هرچه ساختار صادرات کشور I با ساختار واردات کشور J مشابه هم باشند، جریان تجاری بیشتری بین آن دو وجود داشته و آن دو می‌توانند از اكمال تجاری برخوردار باشند.

اخیراً در این مورد، فرضیه شرکای تجاری طبیعی ارائه شده، که گویای آن است که ترتیبات منطقه‌ای در بین کشورهای همسایه در مقایسه با دیگر کشورها بهتر افزایش رفاه را می‌تواند فراهم آورند. این فرضیه منتج از نظر لیپسی^۲ (۱۹۶۰) است که دیردورف و استرن^۳ (۱۹۹۵) و نیز کروگمن^۴ (۱۹۹۱) استدلال می‌نمایند که به سبب پایین بودن هزینه حمل‌ونقل (فاصله جغرافیایی کم)، این تمایل وجود دارد که در بین کشورهای همسایه، جریان تجاری بیشتری با بدون انحراف فراهم آید. گفتنی است مطالب پیش‌گفته اساساً متغیرها و عواملی که در جریان تجارت بین کشوری و درون منطقه‌ای مؤثر هستند را تبیین می‌کند و اما در خصوص امکان توسعه همکاری و تجارت، با استفاده از مشاهدات تجربی و متغیرهای مؤثر در دسترس، از این مشخصه‌های کلیدی می‌توان بهره جست:

- الف: «میزان تقاضای وارداتی کشور مورد نظر از آن کالا برای سال یا دوره زمانی معین».
- ب: «شاخص تقاضای وارداتی کشور مورد نظر از آن کالا طی دوره مورد بحث» (شروع دوره، سال پایه لحاظ می‌شود).
- ج: «میزان واردات با هدف مصرف داخلی (سهم صادرات از واردات) آن کشور از آن کالا».
- د: «سهم کشور صادرکننده از تقاضای وارداتی کشور مورد نظر که در بازار جهانی آن کالا حضور دارند».
- ه: «پتانسیل صادراتی کشور فرضی صادرکننده در کالایی به کشور واردکننده آن کالا در بازار جهانی».
- و: «پتانسیل صادراتی استفاده‌نشده کشور صادرکننده در کالایی به کشور واردکننده آن کالا در بازار جهانی».
- ز: «درصد استفاده‌نشده از پتانسیل صادراتی صادرکننده در کالایی به کشور واردکننده در بازار جهانی آن کالا» و...
- به‌عنوان متغیرهای اساسی تعیین‌کننده امکان توسعه همکاری و تجارت دوجانبه و منطقه‌ای می‌توانند محسوب شوند.

۳-۱. کشورهای بریکس و تحولات نظام بین‌الملل

پردازش یافته‌های حاصل از مطالعات داخلی مرتبط با موضوع بریکس و ابعاد و جنبه‌های آن نشان می‌دهد (صادقی، ۱۴۰۳):

- در غالب پژوهش‌های داخلی در حوزه روابط بین‌الملل با موضوع بریکس، کار ویژه بریکس در چارچوب اقتصاد سیاسی با هدف تغییر بنیادین نظم و نظام بین‌الملل فعلی (به‌عنوان هدف حداکثری) یا حداقل در قالب اقدامی جمعی و انتقادی با هدف تغییر جزئی وضعیت فعلی نگریسته می‌شود. این مطالعات بریکس را گروه و ائتلافی مخالف جریان توزیع قدرت بین‌المللی فعلی می‌دانند و در این چارچوب عملکرد آن را تحلیل می‌کنند.

- غالب مطالعات داخلی روابط بین‌الملل با موضوع بریکس بر مسائل مرتبط با ایران، چین، روسیه و هند با تکیه بر جایگاه و آینده قدرت‌های نوظهور مبتنی بر چندجانبه‌گرایی و امکان تبدیل نظام بین‌الملل تک‌قطبی به چندقطبی متمرکز است. این مطالعات برای روسیه نقش تحول‌خواهی بنیادین در نظم فعلی بین‌الملل با هدف بازگشت به باشگاه قدرت‌های جهانی، برای چین نقش موازنه‌گر اقتصادی در قالب قدرت نرم با هدف تثبیت جایگاه به‌عنوان قدرت بین‌المللی اقتصادی (تحول‌خواهی

۱. این موضوع در تجارت در بین دو گروه از کشورها (یک گروه صادرکننده خالص و گروه دوم واردکننده خالص) در کالای مورد نظر موضوعیت دارد.

2. Lipsey
3. Deardorff & Stern
4. Krugman

جزئی)، برای هند نقش پل ارتباطی میان حامیان و مخالفان نظام بین‌الملل فعلی با هدف ایجاد زیرساخت اقتصادی به سبک چین و برای سایر اعضا نقش پل ارتباطی منطقه‌ای منطبق با نیازهای اقتصادی و ژئوپلیتیک مدنظر این ائتلاف قائل هستند؛ از این منظر برای ایران به‌عنوان عضو جدید بر سیاست مبتنی بر انرژی و جایگاه اتحاد برای بی‌اثرسازی تحریم‌ها تأکید می‌شود.

– مطالعات داخلی روابط بین‌الملل برای اعضای بریکس در حوزه تحولات روندهای جهانی با محوریت سیاست جهانی و نظام بین‌الملل رویکردها و روندهای اصلی را تشخیص می‌دهند: نخست، روند دیپلماسی مبتنی بر قدرت سخت که به دنبال تحول بنیادین نظم فعلی و کاهش قدرت حامیان و حافظان نظام بین‌الملل فعلی است. به همین دلیل، در تنشی دائمی و مستمر با آن‌ها دست و پنجه نرم می‌کند. نماد این روند روسیه است. دوم، روند مبتنی بر موازنه غیرتهاجمی برخاسته از قدرت نرم که حاصل مشارکت اقتصادی است. به دنبال تحول بنیادین نظم فعلی نیست و صرفاً سهمی از توزیع قدرت بین‌المللی بدون تنش را خواهان است. در اینجا رقابت جایگزین تنش و خصومت می‌شود. نماد این روند چین است. سوم، روند مبتنی بر توازن در سیاست و روابط خارجی میان حافظان و مخالفان نظام بین‌المللی که در وضعیت فعلی به دنبال توسعه زیرساخت اقتصادی به دور از تنش و واردشدن به دعوی حامی یا مخالف نظم فعلی است. نماد این روند هند است؛ و چهارم، در چنین شرایطی سایر اعضا مبتنی بر سیاست خارجی و براساس منافع و مصلحت ملی، در راستای بهره‌مندی از منافع همگرایی در قالب اقدام جمعی باید یکی از این سه روند و رویکرد پیش‌گفته را انتخاب کنند تا بتوانند جایگاهی محکم و باثبات در بریکس به دست بیاورند.

– مطالعات داخلی روابط بین‌الملل نشان می‌دهد نقطه اتصال کشورها در بریکس سه اصل است؛ بدین معنا که بازیگرانی در نظام بین‌الملل که این سه ویژگی را هم‌زمان داشته باشند در آینده تلاش می‌کنند تا به عضویت بریکس درآیند: نخست، خوش‌بین‌بودن به وضعیت فعلی جهان بین‌الملل شامل نظام بین‌الملل، نحوه توزیع قدرت بین‌المللی، عملکرد سازمان‌های بین‌المللی جریان اصلی و نظایر آن؛ دوم، تمایل به نقش‌آفرینی در نظام بین‌الملل و داشتن سهمی از قدرت جهانی (در قالب تحول و تغییرخواهی جزئی یا بنیادین)؛ سوم، تمایل به حضور در اتحادها و ائتلاف‌ها با رویکرد اقتصاد سیاسی که خلاف جریان تحت کنترل نظام بین‌المللی فعلی است. کشورهایی که از حذف دلار در مبادلات، از کنار نهادن نظام تعرفه‌ای تجارتی با آمریکا و سایر حافظان و حامیان نظام بین‌الملل فعلی و از کنار نهادن محدودیت اقتصادی مبتنی بر مسائل سیاسی یا حقوق بشری استقبال می‌کنند و درنهایت به دنبال سبک جدیدی از سازمان‌های بین‌المللی با اعضای برابر در همه شئون هستند (برعکس تبعیضی که اصل حق و تو را در شورای امنیت بر نهادی مانند سازمان ملل متحد تحمیل کرده است).

۲-۳. بریکس پلاس^۱

حضور چین در بریکس می‌تواند به این کشور کمک کند تا ضمن به اشتراک گذاشتن اهداف و منافع به صورتی قدرتمندتر از گذشته، بر لزوم تغییر و اصلاح نظم جهانی و همچنین حضور قدرت‌های دیگر در آن تأکید نماید. افزون بر این، با توجه به رشد مداوم چین و نیاز به منابع و مواد طبیعی از یکسو و بازار فروش از سوی دیگر، وجود چنین چارچوبی برای چین یک الزام تلقی می‌شود. در حقیقت، گسترش همکاری چین با بریکس، افزون بر تضمین منافع این کشور، نظام جهانی را به‌صورت روشن‌تر در جهت کمک به کشورهای جنوب، به سمت نظامی دموکرات‌تر و نماینده‌ای از نیازهای جنوب منعکس می‌کند که این امر نیز در راستای سیاست خارجی چین است. در این راستا، چین با حضور فعال در نشست‌های بریکس، درصدد تحقق منافع خود در عرصه بین‌المللی برآمده است. از این‌رو، چین اهداف خود را در اجلاس بریکس مورد تأکید قرار می‌دهد. چین در اجلاس سوم سانیا^۲ به سه موضوع در اقتصاد جهانی تأکید داشته است؛ ۱- کمک به انرژی پاک در جهان، ۲- افزایش مشارکت با کشورهای غیر بریکس، ۳- حرکت به سمت یک جهان عادلانه‌تر و فعال‌تر. چین در نشست چهارم بریکس در دهلی‌نو، بر ثبات جهانی، حفظ امنیت در خاورمیانه، ترویج همکاری و همبستگی در عرصه اقتصادی، پیگیری اهداف توسعه، ترویج روابط شمال- جنوب و تسریع توسعه در جهان سوم که لازمه ایجاد یک حکومت جهانی متعادل است، تصریح نمود (دهشیری و بهرامی، ۱۳۹۴: ۵۲).

1. BRICS Plus
2. Sanya Third Summit

برای تحقق، چنین امری، وزیر امور خارجه چین، وان یی^۱ «بریکس پلاس» را روایت همگرایی بریکس با ابتکار «کمر بند و راه»، در مارس ۲۰۱۷ که چین ریاست دوره‌ای بریکس را بر عهده داشت، معرفی نمود که شامل گفتگو با بازارهای نوظهور و کشورهای در حال توسعه^۲ است. بریکس پلاس، پلتفرم قابل انعطاف و گسترده‌تری برای سایر اعضا فراهم می‌کند تا با بریکس مشاوره، همکاری و شراکت نمایند؛ در عین حال، این همکاری عملکرد بریکس در سطح جهانی را به واسطه ارتباط سازمانی با سایر اعضا و ترویج همکاری جنوب-جنوب، قدرتمندتر می‌سازد (Zhao, 2019: 322).

درواقع، اولین چیزی که در مورد بریکس پلاس درک می‌شود، این است که هر یک از اعضا در یک توافق نامه منطقه‌ای ادغام می‌شوند که اقتصاد پیشرو در قاره یا در منطقه خود می‌باشند؛ روسیه در اتحادیه اقتصادی اوراسیا^۳، برزیل در مرکوسور^۴، آفریقای جنوبی در انجمن توسعه آفریقای جنوبی^۵، هند در جامعه همکاری‌های منطقه‌ای جنوب آسیا^۶ و چین در سازمان همکاری شانگهای^۷، در منطقه تجارت آزاد چین آسه آن و مشارکت اقتصادی - جامع منطقه‌ای^۸. از این رو، هم کشورهای که در این توافق نامه‌های منطقه‌ای شریک ادغام می‌نامند که به صورت دوجانبه یا منطقه‌ای برای همکاری‌های «بریکس پلاس» هستند را انعطاف‌پذیر و چندگان منحصراً با آزادسازی تجارت ایجاد می‌شود (Arapova, 2019). ابتکار جدید طرح بریکس پلاس نه فقط در زمان مناسب که بریکس به دنبال یافتن دروازه‌های جدیدی برای توسعه است، بلکه شاید یکی از اولین اقدامات واقعاً جهانی در جهان در حال توسعه، در شکل‌گیری یک نظم اقتصادی جدید و متعادل تر باشد. این به نوبه خود به دلیل ماهیت منحصربه‌فرد گروه بریکس که تقریباً در هر قاره کشورهای در حال توسعه به وسیله یک یا چند قدرت بزرگ رهبری می‌شوند، امکان‌پذیر است. این به معنی گشودن دروازه بر روی دیگر کشورها و مناطقی است که مایل به اتصال به ائتلاف، ترویج تبادل تجربه‌ها و یکپارچه‌سازی اقتصادی برای حمایت از منافع کشورهای در حال توسعه است.

درواقع، این طرح فراتر از مرزهای چارچوب بریکس فعلی می‌رود و یک پلتفرم جدید برای همکاری میان کشورها در قاره‌های مختلف ایجاد می‌کند که می‌توانند استفاده از ارزهای ملی به سرمایه‌گذاری خارجی و تجارت چندجانبه را گسترش دهد و در نتیجه، وابستگی به دلار آمریکا را کاهش دهند (Abu Bakr, 2018). از این رو، نکات برجسته قابل توجه عبارت است از:

۱. تعهدات بین‌المللی برای حمایت چندجانبه‌گرایی و تلاش برای اجرای اهداف توسعه پایدار سازمان ملل متحد تا سال ۲۰۳۰؛
۲. متعهد به تعهدات خود، برای تقویت نهادهای چندجانبه؛

۳. مرکزیت نظام تجارت چندجانبه، شفاف، بدون تبعیض، باز و فراگیر را برای مثال در سازمان جهانی تجارت تعریف می‌کند؛
۴. تلاش برای آزاد کردن ظرفیت عظیم همکاری اقتصادی، با افزایش تجارت، سرمایه‌گذاری، مالی و ارتباطی در سراسر قاره؛
۵. استفاده از ارزهای ملی در نظام پرداختها؛ گستره بریکس پلاس می‌تواند به عنوان بستری گسترده برای ایجاد نظام پرداخت بریکس و گسترش استفاده از آنها باشد. همچنین می‌تواند به عنوان بستری برای گسترش استفاده از ارزهای ملی در تجارت و معاملات متقابل سرمایه‌گذاری و در نتیجه، کاهش وابستگی به دلار آمریکا و یورو باشد.

۶. همکاری در ایجاد ارزهای ذخیره خود / مراکز مالی منطقه‌ای و جهانی؛ کشورهایی که جزئی از بلوک‌های منطقه‌ای بریکس پلاس هستند، می‌توانند با تلاش برای کمک به یکدیگر در ایجاد مراکز مالی بین‌المللی (اگرچه ممکن است رقابت نیز وجود داشته باشد، به ویژه در یک زمینه منطقه‌ای) از راه فهرست شرکت‌ها در مبادلات کشورهای بریکس پلاس، مرادوات داشته باشند.

۷. حفاظت از رژیم تجاری چندجانبه بر مبنای قانون، آزادی تجارت، سرمایه‌گذاری و تسهیل تجارت؛ مشارکت در این ائتلاف

1. Wang Yi
 2. Developing & Emerging Industrial Economies (DEIEs)
 3. EEU
 4. Mercosur
 5. SADC
 6. SAARC
 7. SCO
 8. RCEP

تحول جدیدی را بین این قدرت‌ها تقویت می‌کند تا هماهنگی در سیاست اقتصاد کلان تسهیل شود (Yan, 2018).

۸. تقویت تعامل بین یک گروه از کشورهای در حال توسعه، برای ثبات بیشتر و افزایش نقش در اقتصاد جهانی، توسعه یک مشارکت جامع که شامل یک دستور کار وسیع‌تر است و فراتر از بحث تجارت و همکاری‌های مالی و فرصت ایجاد یک قالب کاملاً جدید از تعامل را فراهم می‌کند که از مدل‌های کلاسیک یکپارچگی اقتصادی و همکاری متفاوت است. از این‌رو، وف اظهار داشت که حوزه‌های هسته‌ای همکاری ائتلاف بریکس پلاس می‌تواند شامل تجارت و سرمایه‌گذاری باشد که یک ائتلاف رأی‌گیری اصلی در سازمان‌هایی مانند سازمان ملل و صندوق بین‌المللی پول را ایجاد کند (Donnelly, 2018).

در این طرح، کشورهایی از جمله پاکستان، بنگلادش، ایران، نجریه، اندونزی، فیلیپین و ویتنام برای عضویت در گروه بریکس در نظر گرفته شده است. کشورهایی که برای عضویت در بریکس در نظر گرفته شده‌اند مانند اعضای گروه، جمعیت زیادی دارند. در صورت عضویت این کشورها، گروه بریکس از نظر جمعیتی، بخش قابل توجهی از جمعیت جهان را زیر پوشش خواهد گرفت. افزون بر این، کشورهای در نظر گرفته شده در تلاش هستند تا با دیگر کشورهای در حال توسعه و مستقل، روابط تجاری را توسعه دهند. عضویت این کشورها که اغلب از بین کشورهای آسیایی هستند، می‌تواند تسلط این گروه را بر حوزه کشورهای آسیایی افزایش دهد و از این طریق، نفوذ آمریکا را با چالش روبه‌رو نماید. کشورهای جدیدی که به‌منظور عضویت در بریکس در نظر گرفته شده‌اند، هم حضور پررنگی در پروژه جاده ابریشم جدید چین دارند. هدف پروژه جاده ابریشم جدید چین، توسعه زیرساختی کشورهای آسیایی، آفریقایی و اروپایی و تقویت روابط تجاری آن‌ها با چین است. توسعه زیرساخت‌ها، الگوی جدید توسعه از سوی چین است که می‌تواند نقشی اساسی در ایفای روابط تجاری و اقتصادی گروه بریکس داشته باشد.

افزون بر این، توسعه زیرساختی کشورهای عضو گروه بریکس تا حدودی مشکلات ناشی از دوری جغرافیایی این کشورها را مرتفع خواهد کرد (Arapova, 2019: 33). از این‌رو، چین به‌عنوان مکانیسم استفاده نماید تا قدرت نرم خود را به اجرا درآورد؛ زیرا چین «بریکس پلاس» نگاهی آینده‌نگر، مایل است که از این مکانیسم استفاده نماید تا قدرت نرم خود را به اجرا درآورد؛ زیرا چین می‌خواهد که قدرت برای دولت‌های کوچک‌تر قابل پذیرش و بادوام باشد. از این‌رو، حضور ۵۵ کشور در حال توسعه، از جمله ۱۲ نفر از سران آفریقا، در اجلاس بریکس در ژوهانسبورگ، به‌وضوح نشان داد (Yan, 2018) که حضور کشورهای در حال توسعه و اقتصادهای نوظهور به همراه بسیاری از اقتصادهای توسعه‌یافته، مصداق بارزی از رویکرد چین در این طرح است؛ بنابراین، بیش از گسترش مجموعه اصلی اعضا، طرح بریکس پلاس به دنبال ایجاد بستر جدیدی برای ایجاد اتحاد منطقه‌ای و دوجانبه در سراسر قاره‌ها است و هدف آن ادغام بلوک‌های منطقه‌ای است که در آن‌ها اقتصاد کشورهای بریکس نقش اصلی را دارند.

۴. جمع‌آوری داده‌ها و ماهیت محصولات صنایع کارخانه‌ای

در این مطالعه اطلاعات آماری تولید (ارزش افزوده) از گزارش نهاد متولی تولید آمارهای صنایع کارخانه‌ای با محوریت سالنامه بین‌المللی آمارهای صنعتی سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (یونیدو) نسخه ۴ برای دهه ۲۰۱۰ و نسخه ۳ برای دهه نخست ۲۰۰۰ آیسیک دورقمی با سطوح سه‌گانه فناوری پایین، متوسط و بالا و نیز صنایع کاربر، منبع‌محور، سرمایه‌بر و دانش‌بنیان استفاده شده است. به‌منظور ساده‌سازی بحث، فروض کلیدی زیر مدنظر است:

الف: ۲۲ صنعت مطابق کدهای ISIC دورقمی که دربرگیرنده مجموعه رشته‌های فعالیت صنعتی با تولید محصولات متمایز و مشابه‌اند، به‌عنوان صنایع فرض می‌شود. نظر به اینکه، برای این صنایع بی‌شمار محصول مشابه، جایگزین و ناهمگون تولید می‌شود، بنابراین تولید محصولات به‌هیچ‌وجه همگن نبوده و بنابراین ساختار بازار با مضمون محصول ناهمگن کاملاً موضوعیت دارد.

ب: در این مطالعه واحد فعالیت صنایع کارخانه‌ای از دو جنبه؛ بنگاه‌ها و کشورها مورد بحث است؛ بنابراین، در کشورها که صنایع مورد نظر فعال هستند، جایگزین بنگاه‌ها فرض شده است. درواقع، منظور از بی‌شمار بنگاه، بی‌شمار کشور تولیدکننده (ارزش افزوده صنعتی) برای ۲۲ صنعت در سطح آیسیک ۲ رقمی در دو نسخه ۳ و ۴ در مقیاس جهانی، مدنظر مطالعه است.

۵. نتایج و یافته‌های پژوهش

۵-۱. جایگاه اقتصادهای صنعتی نوظهور در تولید جهانی صنایع کارخانه‌ای

جدول ۱، سهم کشورهای صنعتی نوظهور و در حال توسعه از ارزش افزوده جهانی آن صنایع، شاخص عملکرد (نسبت ارزش افزوده دو گروه کشور به تناسب وجود اطلاعات سهم ارزش افزوده در سال ۲۰۱۹ به ۲۰۰۰ و ۲۰۱۰، ۲۰۰۰=۱۰۰۰) و (% واحد) تغییر (کاهش / افزایش) سهم ارزش افزوده این گروه کشورها در سال ۲۰۱۹ به ۲۰۰۰ و ۲۰۱۰ در یکایک آن صنایع را نشان می‌دهد. در سال ۲۰۰۰ کشورهای صنعتی با سهم ارزش افزوده از ارزش افزوده جهانی در یکایک صنایع کارخانه‌ای از حد پایین ۵۷.۵ درصد (توتون و تنباکو) تا حد بالای ۹۵.۳ درصد (ابزار پزشکی، اپتیکی و دقیق) نقش مسلط و تعیین‌کننده‌ای در جهان داشتند. منتهی در دو دهه گذشته از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ تحولات بنیادینی در جغرافیای صنایع کارخانه‌ای جهان اتفاق افتاده است به طوری که در سال ۲۰۱۹ سهم کشورهای صنعتی از ارزش افزوده جهانی با حد پایین ۱۵.۳ درصد (پوشاک) تا حد بالای ۷۱.۵ درصد (سایر وسایل حمل‌ونقل) گویای جابجایی عظیم و آهنگ رشد پایین این کشورها در بسیاری از صنایع کارخانه‌ای در مقایسه با کشورهای صنعتی نوظهور و تازه صنعتی شده است به طوری که در سال ۲۰۱۹ کشورهای نوظهور و تازه صنعتی شده در بسیاری صنایع کارخانه‌ای از جمله به ترتیب پوشاک (۸۴.۷)، چرم (۸۱)، منسوجات (۷۹.۶)، فلزات اساسی (۶۴.۱)، محصولات کانی غیرفلزی (۶۲.۱) و توتون و تنباکو (۵۹.۵) با ۶۰ درصد به بالا جایگاه مسلط و تعیین‌کننده‌ای ارتقا یافته‌اند. با دقت در ماهیت این صنایع اساساً با فناوری پایین، منبع محور و کاربر هستند و در واقع هنوز این کشورها در صنایع با فناوری بالا، از جایگاه تعیین‌کننده فاصله دارند.

خاطر نشان می‌سازد قسمت اعظم این جابه‌جایی‌ها و تغییر جغرافیای جهانی صنایع کارخانه‌ای با سه کشور (چین، هند و برزیل) عضو بریکس به خصوص نقش و جایگاه ممتاز و روبه رونق و جهش معجزه‌گونه چین در تولید جهانی بسیاری صنایع کارخانه‌ای از جمله صنایع کاربر، منبع محور و اخیراً حتی در صنایع دانش‌بنیان و با فناوری بالا رخ داده است. به طور کلی برآیند جابجایی‌ها و شدت و سرعت رشد ارزش افزوده صنعتی دو گروه کشور مورد بحث و پویایی‌های تحولات ساختار صنعتی و جغرافیایی تولید جهانی صنایع کارخانه‌ای مندرج در جدول گویای آن است که کشورهای صنعتی غالباً در صنایع کارخانه‌ای با فناوری بالا (R & D) با ابداع و نوآوری جایگاه مسلط و تعیین‌کننده داشته و دارند و در مقابل اقتصادهای صنعتی نوظهور و در حال توسعه غالباً در صنایع با فناوری پایین و متوسط، منبع محور و کاربر جایگاه بالایی داشته و هنوز تا دستیابی مؤثر و اثرگذار در صنایع کارخانه‌ای با ارزش افزوده و فناوری بالا (R & D) فاصله دارند.

جدول ۱. تغییر سهم اقتصادهای در حال توسعه و نوظهور صنعتی از تولید جهانی صنایع کارخانه‌ای با سطوح فناوری آن (مقاطع سالانه از ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹) (%) (نتایج تحقیق بر مبنای داده‌های آماری یونیدو (۲۰۰۹-۲۱) (UNIDO (2009-21)

شرح صنایع کارخانه‌ای کد ISIC- سطوح فناوری	۲۰۰۰	۲۰۰۵	۲۰۱۰	۲۰۱۵	۲۰۱۹	شاخص عملکرد (رتبه)
غذا ۱۰-۱۵ LT	۲۶.۰	۳۰.۵	۴۱.۵	۴۷.۱	۴۹.۱	۱۴۵.۳ (۱۲)
آشامیدنی ۱۱-۱۵ LT			۴۲.۴	۴۶.۲	۴۹.۲	۱۱۳.۴ (۲۳)
توتون و تنباکو ۱۲-۱۶ LT	۴۲.۵	۵۱.۷	۵۰.۱	۵۸.۰	۵۹.۵	۱۴۲.۰ (۱۳)
منسوجات ۱۳-۱۷ LT	۳۷.۲	۵۰.۳	۷۰.۴	۷۷.۲	۷۹.۶	۳۰۷.۷ (۲)
پوشاک ۱۴-۱۸ LT	۳۵.۰	۵۳.۳	۷۳.۴	۸۱.۳	۸۴.۷	۴۲۵.۵ (۱)
چرم و ساخت کیف و چمدان ۱۵-۱۹ LT	۴۱.۶	۵۳.۴	۷۱.۰	۷۸.۳	۸۱.۰	۳۰۷.۷ (۳)
چوب و محصولات چوبی ۱۶-۲۰ LT	۱۶.۴	۱۹.۴	۳۲.۲	۳۹.۱	۴۰.۵	۱۴۰.۴ (۱۴)
کاغذ و محصولات کاغذی ۱۷-۲۱ LT	۱۸.۸	۲۵.۶	۲۹.۴	۳۴.۷	۳۷.۰	۱۲۸.۹ (۱۸)
چاپ و تکثیر و انتشار ۱۸-۲۲ LT	۹.۷	۱۲.۷	۱۳.۵	۳۰.۵	۳۴.۹	۱۳۸.۷ (۱۵)
زغال کک و پالایشگاه‌های نفت ۱۹-۲۳ MT	۳۱.۹	۳۳.۶	۵۲.۹	۵۴.۹	۵۴.۳	۱۴۹.۰ (۹)
مواد و محصولات شیمیایی ۲۰-۲۴ HT	۱۹.۳	۲۴.۰	۳۶.۷	۴۴.۷	۴۶.۶	۱۵۱.۱ (۷)
شیمیایی دارویی و غیره ۲۱-۲۴ HT			۲۲.۹	۳۰.۳	۳۵.۶	۱۱۹.۶ (۲۱)
محصولات لاستیکی و پلاستیکی ۲۲-۲۵ MT	۱۴.۷	۲۰.۲	۳۴.۰	۳۹.۶	۴۱.۷	۱۴۶.۴ (۱۱)
محصولات کانی غیرفلزی ۲۳-۲۶ MT	۲۴.۶	۳۲.۱	۵۱.۲	۵۹.۴	۶۲.۱	۱۹۸ (۵)

ادامه جدول ۱. تغییر سهم اقتصادهای در حال توسعه و نوظهور صنعتی از تولید جهانی صنایع کارخانه‌ای با سطوح فناوری آن

شرح صنایع کارخانه‌ای کد ISIC- سطوح فناوری	۲۰۰۰	۲۰۰۵	۲۰۱۰	۲۰۱۵	۲۰۱۹	شاخص عملکرد (رتبه)
فلزات اساسی	۲۶۸	۴۰.۵	۵۳.۰	۶۰.۴	۶۴.۱	۲۰۴.۱ (۴)
محصولات فلزی فابریکی	۱۰.۲	۱۵.۱	۲۳.۳	۲۹.۵	۳۱.۹	۱۳۱.۹ (۱۷)
کامپیوتر، الکترونیک و اپتیک	-	-	۳۳.۳	۴۰.۵	۴۶.۰	۱۲۵.۳ (۱۹)
تجهیزات الکتریکی	-	-	۴۳.۱	۵۲.۸	۵۸.۸	۱۳۸.۱ (۱۶)
ماشین‌آلات و تجهیزات	۱۰.۴	۱۶.۹	۲۳.۱	۳۸.۲	۴۲.۸	۱۵۶.۷ (۶)
ماشین‌آلات اداری و محاسباتی	۳۰	۲۶.۵	-	-	-	۱۱۵.۱ (۲۲)
ماشین‌آلات مولد و انتقال برق	۳۱	۱۴.۰	۲۳.۰	-	-	۱۱۱.۷ (۲۴)
رادیو و تلویزیون و وسایل ارتباطی	۳۲	۱۴.۴	۱۹.۹	-	-	۱۰۶.۸ (۲۵)
ابزار پزشکی، اپتیک و دقیق	۳۳	۴.۷	۷.۵	-	-	۱۰۳.۰ (۲۶)
وسایل نقلیه موتوری و	۲۹-۳۴	۱۵.۹	۲۰.۶	۳۵.۰	۴۳.۸	۱۴۹.۷ (۸)
سایر وسایل حمل‌ونقل	۳۰-۳۵	۱۰.۷	۱۶.۱	۲۲.۹	۲۸.۵	۱۲۴.۸ (۲۰)
مبلمان (طبقه‌بندی نشده)	۳۱-۳۶	۱۴.۰	۲۰.۲	۳۳.۰	۴۱.۴	۱۴۶.۸ (۱۰)
سایر محصولات کارخانه‌ای	-۳۲	-	۴۱.۳	۳۴.۴	۲۵.۹	۹۱.۶ (۲۷)

۵-۲. شناسایی زمینه توسعه همکاری و تجارت صنایع کارخانه‌ای ایران با کشورهای عضو بریکس پلاس

در جدول ۲ جایگاه (سهم، رتبه و شاخص عملکرد) کشورهای گروه بریکس (۵+۶) در ارزش افزوده صنایع کارخانه‌ای اقتصادهای در حال توسعه و صنعتی نوظهور مطابق جدیدترین سالنامه بین‌المللی آمارهای صنعتی سازمان توسعه صنعتی ملل متحد درج شده است. در این جدول جایگاه ۱۱ کشور عضو (فعلی و جدید) از چند جنبه ارائه شده است: نخست، سهم این کشورها در ارزش افزوده صنایع کارخانه‌ای در بین اقتصادهای صنعتی نوظهور آورده شده است و به این ترتیب به تناسب سهم، رتبه آن کشورها مشخص است. بر مبنای سهم، این کشورها در چهار طیف با بیش از ۱۰ درصد (سهم بالا و جایگاه نخست)، ۵ تا ۱۰ درصد (سهم متوسط)، ۱ تا ۵ (سهم پایین) و کمتر از ۱ (سهم نازل و ناچیز) متمایز شده است. دوم، شاخص عملکرد (سال پایه، ۲۰۱۵=۱۰۰) سهم کشورها طی دوره مطالعه، کشورها در ۴ طیف با شاخص عملکرد سهم بیش از ۱۱۵ (عملکرد بالا؛ پررونق)، ۱۰۵ تا ۱۱۵ (عملکرد متوسط؛ رونق)، ۹۵ تا ۱۰۵ (شاخص عملکرد بدون تغییر) و کمتر از ۹۵ (شاخص عملکرد پایین و روبه کاهش؛ افول) دسته‌بندی شده است. قابل توجه است سهم ارزش افزوده تولید صنایع کارخانه‌ای برای چین نسبت به ارزش افزوده تولید جهانی صنایع کارخانه‌ای و برای بقیه ۱۰ کشور عضو گروه بریکس این سهم نسبت به اقتصادهای در حال توسعه و صنعتی نوظهور مینا بوده است. با دقت در آن جدول (ماتریس ۲۲ صنعت - ۱۱ عضو بریکس) می‌توان خاطر نشان کرد که:

یکم، در تمامی ۲۲ صنعت مورد مطالعه تعدادی از کشورهای گروه بریکس با محوریت چین حضور مؤثر و تعیین‌کننده‌ای دارند. برای نمونه در هر صنعت چهار کشور از گروه بریکس که حضور مؤثرتری دارند، به ترتیب در ستون آخر جدول درج است. دوم، از کشورهای گروه بریکس، چین در تمامی ۲۲ صنعت کارخانه‌ای نه تنها در بین اعضای گروه بریکس و در حال توسعه و صنعتی نوظهور، بلکه حتی در جهان در جایگاه نخست ایستاده است. چین در ارزش افزوده تمامی صنایع مورد مطالعه از جمله در صنایع با فناوری پایین، کاربر و منبع محور حضور مؤثر و توأمان در بین کشورهای در حال توسعه و صنعتی نوظهور پیشگام بوده است. از دو معیار سهم از ارزش افزوده و شاخص عملکرد طی دوره، چین در تمامی ۲۲ صنعت کارخانه‌ای با سهم بالا (نخست) در ارزش افزوده و شاخص عملکرد متوسط به بالا (پررونق) را طی دوره تجربه کرده است.

سوم، بعد از چین در جایگاه نخست و بلامنازع در تولید جهانی صنایع، دو کشور هندو برزیل در ۱۹ صنعت از ۲۲ صنعت کارخانه‌ای، توأمان در رتبه بعدی قرار داشتند. در واقع دو کشور هند و برزیل توأمان نزدیک ۹۰ درصد (۱۹ صنعت از ۲۲ صنعت) صنایع کارخانه‌ای حضور مؤثر و بازیگر کلیدی نه فقط در بین اعضای بریکس، بلکه در بین اقتصادهای نوظهور محسوب می‌شوند.

چهارم، بعد از این سه کشور گروه بریکس، به ترتیب ۵ کشور روسیه (۱۳ صنعت)، آرژانتین (۶ صنعت)، عربستان سعودی (۵

صنعت) و مصر (۳ صنعت) حضور مؤثر و بازیگر کلیدی در تولید صنایع به‌ویژه در بین اقتصادهای صنعتی نوظهور قلمداد می‌شوند.

هم‌اینک از طیف صنایع ۲۲ گانه و کشورهای بریکس پلاس (۵ عضو فعلی + ۶ عضو جدید)، سه کشور چین، هند و برزیل از جنبه ظرفیت‌ها، امکانات، تنوع و گستره تولیدات صنایع کارخانه‌ای برای توسعه همکاری و تجارت در اولویت‌های نخست با ایران قلمداد می‌شوند و در این میان با این سه کشور تمام‌و/بسیاری صنایع از جمله صنعت غذا، چوب، کاغذ، چاپ و نشر، شیمیایی، لاستیک و پلاستیک، کانی غیرفلزی، فلزی فابریکی، اپتیک و الکترونیک، وسایل الکتریکی، ماشین‌آلات و تجهیزات، وسایل نقلیه موتوری، سایر وسایل حمل‌ونقل، مبلمان و سایر صنایع بیشترین زمینه توسعه همکاری و تجارت با ایران دارا هستند.

جدول ۲. عملکرد کشورهای بریکس در ارزش افزوده صنایع کارخانه‌ای کشورهای صنعتی نوظهور و جایگاه ایران

شرح (ISIC)	سال	برزیل	روسیه	هند	چین	آفریقای جنوبی	ایران	اتیوپی	امارات	آرژانتین	عربستان	مصر	کشور نخست
		سهام	سهام	سهام	سهام	سهام	(سهام و رتبه)	سهام	سهام	سهام	سهام	سهام	
(۰۱) غذا (I0)	۲۰۰۰						(۱۵،۰۱۶)						
	۲۰۱۰						(۱۶،۰۱۶)						
	۲۰۱۵	۱۰۰	۵۲	۶۷	۱۹،۷	۱۶	(۱۶ و ۱۶)	-	-	۵۷	۲۶	۱۸	چین
شاخص عملکرد ۲۰۱۵=۱۰۰	۲۰۱۹	۸۹	۵۶	۷۲	۳۲،۲	۱۷	(۱۶،۰۱۶)	-	-	۵۰	۲۵	۲۰	برزیل
	۲۰۱۵=۱۰۰	۸۹	۱۰۸	۱۰۷	۱۱۳	۱۰۶	۱۰۰	-	-	۸۸	۹۶	۱۱۱	هند
	حضور (نقش)/ مزیت (تخصص)	متوسط/ کاهش	متوسط/ بهبود	متوسط/ بهبود	نخست/ بهبود	پایین/ بهبود	پایین/ تغییر	ناچیز	ناچیز	متوسط/ کاهش	پایین/ کاهش	پایین/ بهبود	روسیه
(۰۲) آشامیدنی (II)	۲۰۰۰						(۱۶،۰۱۳)						
	۲۰۱۰						(۱۶،۰۱۸)						
	۲۰۱۵	۸۶	۵۴	۵۷	۱۴،۴	۲۵	(۱۶،۰۱۴)	-	-	۷۳	۱۷	۱۷	چین
شاخص عملکرد ۲۰۱۵=۱۰۰	۲۰۱۹	۸۳	۵۴	۵۵	۱۷،۸	۲۶	(۱۶،۰۱۵)	-	-	۶۷	۱۷	۱۹	برزیل
	۲۰۱۵=۱۰۰	۹۷	۱۰۰	۹۶	۱۱۴	۱۰۴	۱۰۷	ناچیز	ناچیز	۹۲	۱۰۰	۱۱۲	آرژانتین
	حضور (نقش)/ مزیت (تخصص)	متوسط/ کاهش	متوسط/ تغییر	متوسط/ کاهش	نخست/ بهبود	پایین/ بهبود	پایین/ بهبود	ناچیز	ناچیز	متوسط/ کاهش	پایین/ تغییر	پایین/ بهبود	روسیه
(۰۳) منسوجات (I۱۳)	۲۰۰۰						(۱۴،۰۱۹)						
	۲۰۱۰						(۱۱،۰۱۸)						
	۲۰۱۵	۴،۱	۲،۸	۱۹،۸	۴،۰	-	(۱۳،۰۱۴)	-	-	۲،۵	۱،۸	۱،۰	چین
شاخص عملکرد ۲۰۱۵=۱۰۰	۲۰۱۹	۳،۷	۳،۵	۱۸،۱	۵،۰۳	-	(۱۳،۰۱۶)	-	-	۱،۷	۱،۷	۰،۹	هند
	۲۰۱۵=۱۰۰	۹۰	۱۲۵	۹۱	۱۰،۵	-	۱۱۴	-	-	۶۸	۹۴	۹۰	برزیل
	حضور (نقش)/ مزیت (تخصص)	پایین/ کاهش	پایین/ بهبود	بالا/ کاهش	نخست/ بهبود	ناچیز	پایین/ بهبود	ناچیز	ناچیز	پایین/ کاهش	پایین/ کاهش	پایین/ کاهش	روسیه
(۰۴) پوشاک (I۱۴)	۲۰۰۰						(۱۰،۰۲۵)						
	۲۰۱۰						(۱۶،۰۱۳)						
	۲۰۱۵	۶،۱	-	۱۰،۴	۴۷،۹	-	(۱۶،۰۱۴)	-	-	۵،۲	۱،۹	۱،۴	چین
شاخص عملکرد ۲۰۱۵=۱۰۰	۲۰۱۹	۵۰	-	۱۱،۹	۴۹،۹	-	(۱۶،۰۱۳)	-	-	۳،۹	۱،۷	۱،۵	هند
	۲۰۱۵=۱۰۰	۸۲	-	۱۱۴	۱۰۴	-	۹۳	-	-	۷۵	۸۹	۱۰۷	برزیل
	حضور (نقش)/ مزیت (تخصص)	بالا/ کاهش	ناچیز	بالا/ بهبود	نخست/ بهبود	ناچیز	پایین/ کاهش	ناچیز	ناچیز	پایین/ کاهش	پایین/ کاهش	پایین/ بهبود	آرژانتین
(۰۵) چرم، کیف و ... (I۱۵)	۲۰۰۰						(۱۲،۰۱۷)						
	۲۰۱۰						(۱۶،۰۱۰)						
	۲۰۱۵	۱۳،۴	-	۱۱،۱	۵۳،۷	-	(۱۶،۰۱۰)	۱،۰	-	۵،۳	-	۱،۰	چین
شاخص عملکرد ۲۰۱۵=۱۰۰	۲۰۱۹	۱۱،۵	-	۹،۶	۵۵،۵	-	(۱۶،۰۰۹)	۱،۴	-	۳،۹	-	۳،۰	برزیل
	۲۰۱۵=۱۰۰	۸۶	-	۸۶	۱۰۳	-	۹۰	۱۴۰	-	۷۴	-	۳۰۰	هند
	حضور (نقش)/ مزیت (تخصص)	بالا/ کاهش	ناچیز	بالا/ بهبود	نخست/ بهبود	ناچیز	پایین/ کاهش	پایین/ بهبود	ناچیز	پایین/ کاهش	پایین/ تغییر	پایین/ بهبود	آرژانتین
(۰۶) چوبی (I۱۶)	۲۰۰۰						(۱۶،۰۰۹)						
	۲۰۱۰						(۱۵،۰۱۵)						
	۲۰۱۵	۱۱،۰	۱۳،۶	۴،۹	۲۵،۹	۳،۷	(۱۵،۰۱۵)	-	-	۶،۳	۴،۱	-	چین
شاخص عملکرد ۲۰۱۵=۱۰۰	۲۰۱۹	۱۰،۷	۱۷،۹	۵،۷	۲۸،۱	۳،۵	(۱۴،۰۱۷)	-	-	۵،۲	۴،۱	-	روسیه
	۲۰۱۵=۱۰۰	۹۷	۱۲۳	۱۱۶	۱۰،۸	۹،۵	۱۱۳	-	-	۸۳	۱۰۰	-	برزیل
	حضور (نقش)/ مزیت (تخصص)	بالا/ کاهش	بالا/ بهبود	متوسط/ بهبود	نخست/ بهبود	پایین/ کاهش	پایین/ بهبود	ناچیز	ناچیز	متوسط/ کاهش	پایین/ تغییر	ناچیز	هند
(۰۷) کاغذی (I۱۷)	۲۰۰۰						(۱۶،۰۱۴)						
	۲۰۱۰						(۱۶،۰۱۱)						
	۲۰۱۵	۱۶،۰	۹،۱	۹،۲	۱۷،۴	۲،۴	(۱۶،۰۱۵)	-	-	۶،۱	۵،۷	۱،۶	چین
شاخص عملکرد ۲۰۱۵=۱۰۰	۲۰۱۹	۱۷،۰	۱۰،۰	۷،۵	۲۵،۴	۲،۳	(۱۴،۰۱۷)	-	-	۵،۸	۵،۹	۱،۴	برزیل

ادامه جدول ۲. عملکرد کشورهای بریکس در ارزش افزوده صنایع کارخانه‌ای کشورهای صنعتی نوظهور و جایگاه ایران

شرح (ISIC)	سال	کشور										
		برزیل	روسیه	هند	چین	آفریقای جنوبی	ایران (سهم و رتبه)	اتیوپی	امارات	آرژانتین	عربستان	مصر
شرح (ISIC)	سال	سهم	سهم	سهم	سهم	سهم	سهم	سهم	سهم	سهم	سهم	
شاخص عملکرد ۱۰۰=۲۰۱۵	۲۰۱۵	۱۰۶	۱۱۰	۸۲	۱۴۶	۹۶	۱۱۳	-	-	۹۵	۱۰۴	۸۸
حضور (نقش)/ مزیت (تخصص)		بالا/ بهبود	بالا/ بهبود	متوسط/ کاهش	نخست/ بهبود	پایین/ کاهش	پایین/ بهبود	ناچیز	ناچیز	متوسط/ کاهش	متوسط/ بهبود	پایین/ کاهش
(۰۸) چاپ و نشر (۱۸)	۲۰۱۵	۷۷	۱۱۷	۱۳۲	۱۶۵	۵۲	(۱۶، ۱۶)	-	-	۱۲، ۲	۳، ۹	۵، ۹
شاخص عملکرد ۱۰۰=۲۰۱۵	۲۰۱۵	۶۳	۱۱۲	۱۲۷	۲۱، ۲	۵۰	(۱۶، ۱۹)	-	-	۱۱، ۲	۴، ۳	۲، ۹
حضور (نقش)/ مزیت (تخصص)		متوسط/ کاهش	بالا/ کاهش	بالا/ کاهش	بالا/ بهبود	متوسط/ کاهش	پایین/ بهبود	ناچیز	ناچیز	بالا/ کاهش	پایین/ بهبود	پایین/ کاهش
(۰۹) زغال کک و پالایشگاهها (۱۹)	۲۰۱۵	۶۲	۱۴، ۱	۲۳، ۹	۱۳، ۸	۲۶	(۱۲، ۱۶)	-	-	۱، ۸	۷، ۹	۱۱، ۰
شاخص عملکرد ۱۰۰=۲۰۱۵	۲۰۱۵	۵۸	۱۵۳	۲۸۳	۱۶۴	۲۸	(۱۰، ۲۰)	-	-	۱، ۷	۸، ۷	۱۲، ۷
حضور (نقش)/ مزیت (تخصص)		متوسط/ کاهش	بالا/ بهبود	بالا/ بهبود	بالا/ بهبود	پایین/ بهبود	پایین/ بهبود	ناچیز	ناچیز	پایین/ کاهش	متوسط/ بهبود	بالا/ بهبود
(۱۰) محصولات شیمیایی (۲۰)	۲۰۱۵	۱۱۱	۱۱۳	۱۹۴	۲۵۸	۱۳	(۱۱، ۲۳)	-	-	۳، ۳	۱۲، ۵	۱، ۸
شاخص عملکرد ۱۰۰=۲۰۱۵	۲۰۱۵	۱۰۵	۱۳۷	۲۰۰	۲۸۸	۱۲	(۵، ۶)	-	-	۲، ۸	۱۲، ۷	۱، ۶
حضور (نقش)/ مزیت (تخصص)		بالا/ کاهش	بالا/ بهبود	بالا/ بهبود	نخست/ بهبود	پایین/ کاهش	متوسط/ بهبود	ناچیز	ناچیز	پایین/ کاهش	بالا/ بهبود	پایین/ کاهش
(۱۱) دارویی و شیمیایی دارویی (۲۱)	۲۰۱۵	۷۹	-	۳۸۴	۱۷، ۵	-	(۷، ۲۹)	-	-	۶، ۰	-	۲، ۹
شاخص عملکرد ۱۰۰=۲۰۱۵	۲۰۱۵	۷۰	-	۴۶۸	۲۱، ۱	-	(۷، ۲۶)	-	-	۳، ۹	-	۱، ۹
حضور (نقش)/ مزیت (تخصص)		متوسط/ کاهش	ناچیز	بالا/ بهبود	نخست/ بهبود	ناچیز	پایین/ کاهش	ناچیز	ناچیز	پایین/ کاهش	بالا/ بهبود	پایین/ کاهش
(۱۲) لاستیک و پلاستیک (۲۲)	۲۰۱۵	۸۶	-	۱۵۰	۲۲، ۲	۱۶	(۱۴، ۱۶)	-	-	۵، ۴	۲، ۹	-
شاخص عملکرد ۱۰۰=۲۰۱۵	۲۰۱۵	۹۸	-	۱۳۱	۲۵، ۵	۱۶	(۱۱، ۱۸)	-	-	۴، ۶	۳، ۱	-
حضور (نقش)/ مزیت (تخصص)		متوسط/ کاهش	ناچیز	کاهش	نخست/ کاهش	پایین/ تغییر	پایین/ بهبود	ناچیز	ناچیز	پایین/ کاهش	پایین/ بهبود	ناچیز
(۱۳) کانی غیر فلزی (۲۳)	۲۰۱۵	۶۸	۵۶	۱۲۶	۳۶، ۲	-	(۸، ۲۴)	-	-	۳، ۳	۴، ۲	۲، ۷
شاخص عملکرد ۱۰۰=۲۰۱۵	۲۰۱۵	۵۷	۵۶	۱۳۵	۴۰، ۴	-	(۱۰، ۳۵)	-	-	۲، ۹	۴، ۱	۲، ۰
حضور (نقش)/ مزیت (تخصص)		متوسط/ کاهش	متوسط/ تغییر	بالا/ بهبود	نخست/ بهبود	ناچیز	پایین/ بهبود	ناچیز	ناچیز	پایین/ کاهش	پایین/ کاهش	پایین/ کاهش
(۱۴) فلزات اساسی (۲۴)	۲۰۱۵	۸۹	۲۱، ۹	۱۹۸	۴۱، ۸	۲، ۱	(۵، ۵۱)	-	-	۴، ۱	۲، ۸	۲، ۷
شاخص عملکرد ۱۰۰=۲۰۱۵	۲۰۱۵	۸۰	۲۱، ۰	۲۳، ۲	۴۵، ۳	۲، ۱	(۷، ۵۹)	-	-	۳، ۳	۲، ۷	۲، ۱
حضور (نقش)/ مزیت (تخصص)		متوسط/ کاهش	بالا/ کاهش	بالا/ بهبود	نخست/ بهبود	پایین/ تغییر	متوسط/ بهبود	ناچیز	ناچیز	پایین/ کاهش	پایین/ کاهش	پایین/ کاهش
(۱۵) محصولات فلزی فابریکی (۲۵)	۲۰۱۵	۱۰۰، ۱	-	۱۳۲	۱۸۳	۲۵	(۱۲، ۱۶)	-	-	۵، ۰	۵، ۷	-
شاخص عملکرد ۱۰۰=۲۰۱۵	۲۰۱۵	۹۵	-	۱۲۲	۲۱، ۵	۲۴	(۱۱، ۲۵)	-	-	۴، ۲	۵، ۹	-
حضور (نقش)/ مزیت (تخصص)		متوسط/ کاهش	ناچیز	بالا/ کاهش	نخست/ بهبود	پایین/ تغییر	پایین/ بهبود	ناچیز	ناچیز	پایین/ کاهش	متوسط/ بهبود	ناچیز

ادامه جدول ۲. عملکرد کشورهای بریکس در ارزش افزوده صنایع کارخانه‌ای کشورهای صنعتی نوظهور و جایگاه ایران

کشور	مصر	عربستان	آرژانتین	امارات	اتیوپی	ایران	آفریقای جنوبی	چین	هند	روسیه	برزیل	سال	شرح (ISIC)
						(۱۶.۱۳)						۲۰۰۰	
چین	۰.۵	-	۲.۴	-	-	(۱۱.۱۶)	۰.۸	۳۴.۹	۱۲.۷	۲۷.۶	۷.۸	۲۰۱۰	(۱۶) کامپیوتر، الکترونیک و اپتیک (۲۳)
روسیه	۰.۴	-	۲.۵	-	-	(۱۱.۱۷)	۰.۶	۴۱.۰	۱۴.۰	۲۷.۸	۷.۰	۲۰۱۹	
هند	۸.۰	-	۷.۳	-	-	۱۰.۶	۷.۵	۱۱.۷	۱۱.۰	۱۰.۱	۹.۰	۲۰۱۵=۱۰۰	شاخص عملکرد
برزیل	پایین/کاهش	ناچیز	پایین/کاهش	ناچیز	ناچیز	پایین/بهبود	پایین/کاهش	نخست/بهبود	بالا/بهبود	بالا/بهبود	متوسط/کاهش		حضور (نقش)/مزیت (تخصص)
						(۱۶.۰۶)						۲۰۰۰	
چین	۲.۶	۴.۹	۲.۸	-	-	(۱۲.۱۷)	۱.۴	۴۱.۸	۲۰.۷	-	۸.۷	۲۰۱۰	(۱۷) وسایل الکتریکی (۲۷)
هند	۲.۲	۵.۱	۲.۴	-	-	(۱۲.۲۰)	۱.۴	۴۹.۶	۱۷.۷	-	۷.۸	۲۰۱۹	
برزیل	۸.۵	۱۰.۴	۸.۶	-	-	۱۱.۸	۱۰.۰	۱۱.۹	۸.۶	-	۹.۰	۲۰۱۵=۱۰۰	شاخص عملکرد
عربستان	پایین/کاهش	متوسط/بهبود	پایین/کاهش	ناچیز	ناچیز	پایین/بهبود	تغییر پایینی	نخست/بهبود	بالا/کاهش	ناچیز	متوسط/کاهش		حضور (نقش)/مزیت (تخصص)
						(۱۵ و ۱۰-)						۲۰۰۰	
چین	۰.۹	۲.۲	۶.۸	-	-	(۱۱.۲۵)	۳.۱	۳۹.۹	۲۵.۷	۱۲.۲	۱۳.۸	۲۰۱۰	(۱۸) ماشین‌آلات و تجهیزات (۲۸)
هند	۱.۵	۲.۲	۴.۷	-	-	(۱۰.۲۷)	۲.۹	۳۵.۱	۲۶.۲	۱۳.۱	۱۲.۳	۲۰۱۹	
روسیه	۱۶.۷	۱۰.۰	۶.۹	-	-	۱۱.۳	۹.۴	۱۱.۷	۱۰.۲	۱۰.۷	۸.۹	۲۰۱۵=۱۰۰	شاخص عملکرد
برزیل	پایین/بهبود	پایین/تغییری	پایین/کاهش	ناچیز	ناچیز	پایین/بهبود	پایین/کاهش	نخست/بهبود	بالا/بهبود	بالا/بهبود	متوسط/کاهش		حضور (نقش)/مزیت (تخصص)
						(۱۰.۲۶)						۲۰۰۰	
چین	۰.۹	-	۲.۲	-	-	(۷.۴۹)	۱.۴	۳۲.۵	۱۶.۹	-	۷.۰	۲۰۱۰	(۱۹) وسایل نقلیه موتوری و (۲۹)
هند	۱.۶	-	۱.۵	-	-	(۹.۲۹)	۱.۴	۳۷.۴	۱۵.۸	-	۷.۴	۲۰۱۹	
برزیل	۱۷.۸	-	۶.۸	-	-	۱۰.۷	۱۰.۰	۱۲.۲	۹.۳	-	۱۰.۶	۲۰۱۵=۱۰۰	شاخص عملکرد
مصر	ناچیز/بهبود	ناچیز	پایین/کاهش	ناچیز	ناچیز	پایین/بهبود	تغییر پایینی	نخست/بهبود	بالا/کاهش	ناچیز	متوسط/بهبود		حضور (نقش)/مزیت (تخصص)
						(۱۶.۰۳)						۲۰۰۰	
چین	-	-	-	-	-	(۱۵.۰۹)	-	۱۶.۸	۲۶.۳	-	۱۰.۶	۲۰۱۰	(۲۰) سایر وسایل حمل و نقل (۳۰)
هند	-	-	-	-	-	(۱۶.۱۲)	-	۱۹.۲	۲۸.۵	-	۵.۹	۲۰۱۹	
برزیل	-	-	-	-	-	۱۰.۰	-	۱۱.۴	۱۰.۸	-	۵.۶	۲۰۱۵=۱۰۰	شاخص عملکرد
برزیل	ناچیز	ناچیز	ناچیز	ناچیز	ناچیز	پایین/تغییری	ناچیز	بالا/بهبود	بالا/بهبود	ناچیز	متوسط/کاهش		حضور (نقش)/مزیت (تخصص)
						(۱۶.۰۷)						۲۰۰۰	
چین	-	۶.۲	۷.۳	-	-	(۱۶.۱۱)	۵.۷	۲۱.۷	۳.۴	۶.۵	۱۰.۹	۲۰۱۰	(۲۱) مبلمان (۳۱)
برزیل	-	۶.۴	۶.۲	-	-	(۱۶.۱۲)	۴.۷	۲۵.۵	۴.۴	۷.۰	۱۰.۰	۲۰۱۹	
روسیه	-	۱۰.۲	۸.۵	-	-	۱۰.۹	۸.۲	۱۱.۸	۱۲.۹	۱۰.۸	۹.۲	۲۰۱۵=۱۰۰	شاخص عملکرد
عربستان	ناچیز	متوسط/بهبود	متوسط/کاهش	ناچیز	ناچیز	پایین/بهبود	متوسط/کاهش	نخست/بهبود	پایین/بهبود	متوسط/بهبود	بالا/کاهش		حضور (نقش)/مزیت (تخصص)
						(۱۶.۱۳)						۲۰۱۰	
چین	۳.۶	-	۲.۶	-	-	(۱۶.۱۴)	۵.۹	۳۳.۹	۱۶.۳	-	۱۰.۲	۲۰۱۵	(۲۲) سایر صنایع (۳۲)
هند	۲.۶	-	۲.۳	-	-	(۱۶.۱۴)	۶.۱	۲۶.۴	۱۲.۲	-	۱۰.۲	۲۰۱۹	
برزیل	۷.۳	-	۸.۸	-	-	۱۰.۰	۱۰.۳	۱۱.۰	۷.۵	-	۱۰.۰	۲۰۱۵=۱۰۰	شاخص عملکرد
مصر	پایین/کاهش	ناچیز	پایین/کاهش	ناچیز	ناچیز	پایین/تغییری	متوسط/بهبود	بالا/بهبود	بالا/کاهش	ناچیز	پایین/تغییری		حضور (نقش)/مزیت (تخصص)

نتایج بر مبنای سالنامه بین‌المللی آمارهای صنعتی (UNIDO, International Yearbook of Industrial Statistics (IYIS), 2008-22, 62-75)

۶. جمع‌بندی نتایج، توصیه‌ها و پیشنهادها

گروه بریکس با محوریت چین پیشگامان اقتصادهای در حال توسعه و صنعتی نوظهور از جنبه‌های اقتصاد، تجارت و سرمایه‌گذاری به‌خصوص توسعه صنایع کارخانه‌ای در دو دهه گذشته بوده است. نقش و جایگاه ممتاز بریکس با محوریت چین در تولید جهانی صنایع، بسیاری از ساختارهای تولید جهانی صنایع کارخانه‌ای را به سمت انحصار سوق داده است. از مطالعه، تحلیل، ارزیابی و محاسبه تحولات ساختار رقابت در تولید جهانی صنایع کارخانه‌ای (برحسب دو نسخه ۳ و ۴ ISIC دو رقم) و موقعیت کشورهای نخست جهان و اقتصادهای صنعتی نوظهور و در حال توسعه با محوریت بریکس به‌خصوص جایگاه ممتاز

چین و با تأکید بر سهم، رتبه و جایگاه ایران در مقاطع سالانه از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ می‌توان نتایج زیر را خاطرنشان کرد: مطالعه تحولات و تغییر ساختار تولید جهانی صنایع کارخانه‌ای طی دو دهه گذشته، حاکی از آن است که ساختار تولید جهانی بسیاری صنایع (۱۷ صنعت از ۲۲ صنعت) در بلندمدت با جایگاه ممتاز بریکس به‌ویژه حضور مؤثرتر چین در تولید جهانی، ساختار تولید جهانی بسیاری صنایع با فناوری پایین، کاربر و منبع محور انحصاری‌تر شده است و در این طیف صنایع نقش و جایگاه جهانی تولید چین از ایالات متحده پیشی گرفته است. همچنین از مطالعه سهم، رتبه و جایگاه ایران در ساختار تولید جهانی صنایع، نتیجه می‌شود که ایران طی دوره، در صنایع منبع‌محور: کک و پالایشگاه‌ها، کانی غیرفلزی و محصولات شیمیایی بازیگر اثرگذاری است و اما در بسیاری صنایع های‌تک و حتی کاربر، سهم مؤثر و تعیین‌کننده‌ای نداشته و از وضع مطلوب فاصله دارد.

از مهم‌ترین دلایل عدم امکان توسعه همکاری و تجارت ایران، سطح نازل توسعه صنعتی و ساختار تجاری ضعیف است و در این شرایط، امکان توسعه صنعتی درون‌زا و پویای چشمگیر میسر نیست. هم‌اینک از طیف صنایع ۲۲ گانه و کشورهای گروه بریکس (۶+۵)، چین (۲۲ صنعت)، هند و برزیل (مشترکاً در ۱۹ صنعت) از جنبه ظرفیت‌ها، امکانات، تنوع و گستره تولیدات صنایع برای توسعه همکاری و تجارت در اولویت نخست با ایران قرار دارند؛ بنابراین این سه کشور در تمامی صنایع از جمله صنعت غذا، چوب، کاغذ، چاپ و نشر، شیمیایی، لاستیک و پلاستیک، کانی غیرفلزی، فلزی فابریکی، اپتیک و الکترونیک، وسایل الکتریکی، ماشین‌آلات و تجهیزات، وسایل نقلیه موتوری، سایر وسایل حمل‌ونقل بیشترین زمینه توسعه همکاری و تجارت با ایران دارند.

منابع

- جعفری، علی‌اکبر؛ فلاح، مهرداد (۱۳۹۷). قدرت اقتصادی بریکس و بدیل برای اقتصاد لیبرال غرب. *فصلنامه سیاست*، ۴۸ (۱)، ۱-۱۸.
- جمعی از نویسندگان (۱۴۰۳). مطالعات کشورها. *مجموعه مقالات ویژه بریکس*. دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران، ۲ (۲)، ۱۸۵-۳۵۱.
- دهشیری، محمدرضا؛ بهرامی، زهرا (۱۳۹۴). نگاه استراتژیک چین به بریکس. *فصلنامه آسیای مرکزی و قفقاز*، ۸۹، ۳۳-۶۳.
- زمانی ناصر (۱۳۹۲). چشم‌انداز اقتصادی-سیاسی بریکس. *سیاست خارجی*، ۲۷ (۱)، ۱۱۹-۱۴۶.
- سنایی مهدی؛ ابراهیم‌آبادی غلامرضا (۱۳۹۲). سازمان قدرت‌های اقتصادی در حال ظهور (بریکس): اهداف، توانمندی‌ها و جایگاه آن در نظام بین‌المللی. *مطالعات جهان*، ۳ (۱)، ۱-۴۰.
- صادقی، سجاد (۱۴۰۳). نگاه ایرانی به بریکس و تحولات نظام بین‌الملل: رویکردسنجی مقالات علمی-پژوهشی ایرانی در حوزه روابط بین‌الملل. *مطالعات کشورها (شماره ویژه بریکس)*، دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران، ۲ (۲)، ۱-۲۸. doi: 10.22059/jcountst.2024.369490.1086
- میرترابی، سعید؛ فلاح، مهرداد (۱۴۰۱). چین، بریکس و تحول در نظم جهانی. *مطالعات اقتصاد سیاسی بین‌الملل*، ۵ (۲)، ۴۱۵-۴۴۶.

References

- Abu Bakr, H. (2018), *BRICS Plus model can unite developing economies*. available at: <http://en.people.cn/n3/2018/0728/c90000-9485685.html>.
- Arapova, E. (2019), The BRICS Plus” as the First International Platform Connecting Regional Trade Agreements. *Asia-Pacific Social Science Review*, 19 (2), 30–46.
- Bayliss, J. & Smith, S. (2015), *The Globalization of Politics: International Relations in the New Era*, 2 volumes. Translated by Abolghasem Rah Chamani and others. Tehran: Tehran Moaser Abrar (In Persian).
- Beeson, M. & Zeng, J. (2018), The BRICS and global governance: China’s contradictory role. *Third World Quarterly*, pp 39, 1962–1978. doi: 10.1080/01436597.2018.1438186.
- Cheng, Z. (2019), *Building the belt and road initiative?*. Practices en route. *The Pacific Review*, 1, pp 9. Online first. doi:10.1080/09512748.2019.1589560.
- Deshiri, M. & Bahrami, Z. (2014), China’s strategic view of BRICS. *Central Asia and Caucasus Quarterly*, 89, 33-63, spring (In Persian).

- Donnelly, E. (2018), *China's Brics-Plus partnership could transform global trade*, at: <https://www.independent.ie/business/world/chinas-brics-plus-partnership-could-transform-global-trade-36626312.html>.
- Jafari, A. A. & Fallah, M. (2017), The economic power of BRICS and an alternative to the liberal economy of the West. *Politics Quarterly*, 48 (1), 1-18, spring (In Persian).
- Karimi, H., Mousavi Shafai, M. & Eslami, M. (2018), Parallel institutionalization is a step towards the peaceful transition of the international order (China-centered value chain against the American order). *Two quarterly studies of international political economy*, 3 (1), 394-367 (In Persian).
- Krugman, P. (1991), *Geography and Trade*, Cambridge (MA): MIT Press.
- Lipsey, R. G. (1960), "The Theory of Customs Unions: a General Survey", *The Economic Journal*, Vol. 70, No. 279, pp. 496-513.
- Mirtrabi, S. & Kishorian Azad, M. (2019), The impact of the rise of China on the international financial order. *Political and International Approach Quarterly*, 11 (4), 141-170 (In Persian).
- O'Neill, J. (2001), *Building better global economic BRICs*. Global Economics Paper, 66, 1-16.
- Radgodarzi, M. & Safari, A. (2018), China's regional institutionalization and the future of liberal international order: A case study of Central Asia. *Strategic Policy Research Quarterly*, 8 (30), 262-227 (In Persian).
- Stephen Matthew D. & Michal Parížek. (2019), New Powers and the Distribution of Preferences in Global Trade Governance: From Deadlock and Drift to Fragmentation. *New Political Economy*, 24:6, 735-758, DOI: 10.1080/13563467.2018.1509065.
- UNCTAD (2009-2022) Handbook of International Trade Statistics. United Nations Industrial Development Organization (UNIDO) (2005-2022). International Yearbook of Industrial Statistics (IYIS), Published by Edward Elgar (EE) Publishing Limited Vienna.
- United Nations Industrial Development Organization (UNIDO) (2015-2022). International Yearbook of Industrial Statistics (IYIS), Edward Elgar (EE) Publishing.
- Wang, H. (2017), New multilateral development banks: Opportunities and challenges for global governance. *Global Policy*, 8, 113-118. doi:10.1111/1758-5899.12396.
- Xinhuanet (2018), *Full text of BRICS Summit Johannesburg Declaration*. Retrieved from http://www.xinhuanet.com/english/2018-07/27/c_129921358.htm.
- Yan, L. S. (2018), *BRICS and BRICS Plus: Unlocking growth potential*. available at: <https://www.thestar.com.my/business/business-news/2018/09/11/brics-and-brics-plus-unlocking-growth-potential>.
- Yeung, K. (2021), *Could US sanctions and closer Middle East ties fuel the rise of China's petroyuan?*. published at: <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3128103>.
- Zhao, H. (2019), *China and global economic governance: Does BRICS matter?*. *Handbook on China and globalization*, Cheltenham: Edward Elgar, 322-341.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی